

DE ONDERWIJSVISITATIE
VERKORTE PROCEDURE
Architectuur

Een evaluatie van de kwaliteit van de bachelor en masteropleiding
Architectuur aan de Universiteit Antwerpen

www.vluhr.be Brussel - mei 2015

vluhr

	DEEL I ALGEMEEN DEEL	5
Hoofdstuk 1	De onderwijsvisitatie Architectuur (verkorte procedure)	7
	1. Inleiding	7
	2. Verkorte procedure	7
	3. De visitatiecommissie	8
	4. Werkwijze	8
Hoofdstuk 2	Tabel met scores, onderwerpen en facetten	9
	DEEL II OPLEIDINGSRAPPORT	13
	De onderwijsvisitatie Architectuur (verkorte procedure) – Universiteit Antwerpen	15
	BIJLAGEN	23
Bijlage 1	Personalialia van de leden van de visitatiecommissie	24
Bijlage 2	Bezoekschema	26

DEEL 1

Algemeen deel

HOOFDSTUK 1

De onderwijsvisitatie – verkorte procedure Architectuur

1 Inleiding

In 2011 heeft de visitatiecommissie Architectuur in opdracht van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) de bachelor- en masteropleidingen Architectuur gevisiteerd. Dit initiatief kaderde in de werkzaamheden van de VLHORA op het vlak van de externe kwaliteitszorg, waarmee de Vlaamse hogescholen gevolg geven aan de decretale verplichtingen terzake.

De bevindingen, conclusies en aanbevelingen van de visitatiecommissie werden vastgelegd in het visitatierapport 'Architectuur', dat werd gepubliceerd op 27 maart 2012.

De betrokken opleidingen hebben vervolgens een accreditatieaanvraag ingediend bij de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO). De bachelor- en masteropleiding Architectuur aan de Universiteit Antwerpen (toen nog aan de Artesis Hogeschool Antwerpen) kreeg een negatief accreditatiebesluit van de NVAO. Conform het decreet betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen vroeg de Artesis Hogeschool Antwerpen daarop voor die opleidingen een tijdelijke erkenning aan. Die werd haar door de Vlaamse regering verleend tot 30 september 2015.

2 Verkorte procedure

De decreetgever voorziet dat de accreditatie van een opleiding na het verlopen van een tijdelijke erkenning plaatsvindt via een verkorte procedure. Een nieuwe externe beoordeling (m.i.v. een gepubliceerd rapport) dient te worden uitgevoerd. Op basis daarvan neemt de NVAO een besluit dat zij publiceert in een accreditatierapport.

Onderhavig rapport bevat de resultaten van de externe beoordeling van de bachelor- en masteropleiding Architectuur aan de Universiteit Antwerpen. De beoordeling werd uitgevoerd door een visitatiecommissie, samengesteld uit onafhankelijke experts (*cfr. infra*) en gecoördineerd door de VLUHR. De beoordeling van de opleiding heeft, zoals decretaal bepaald, alleen betrekking op die elementen op basis waarvan de vorige accreditatie-aanvraag negatief werd beoordeeld, in casu onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg (facet 5.1 Evaluatie resultaten, facet 5.2 Maatregelen tot verbetering, facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld).

3 De visitatiecommissie

3.1 Samenstelling

De visitatiecommissie die deze 'verkorte' visitatie uitvoerde, bestond uit leden met vakdeskundige, beleids-, onderwijskundige, internationale en auditexpertise. De commissie bestond uit twee nieuwe commissieleden en twee commissieleden uit de oorspronkelijke visitatiecommissie. De commissie voor de verkorte procedure werd op 16 december 2014 door de VLUHR ingesteld, na positief advies van de NVAO, d.d. 17 november 2014. De commissie was als volgt samengesteld:

Voorzitter: *Prof. Ing. Emeritus Jan Westra*, voormalig hoogleraar Architectuur, Technische Universiteit Eindhoven.
Domeindeskundig lid: *Mevr. Rianne Makkink*, architecte en ontwerper, Studio Makkink & BeyTitel.
Onderwijskundig lid: *Prof. dr. Tammy Schellens*, professor Onderwijskunde, Universiteit Gent.
Student-lid: *Mevr. Marie Frioni*, masterstudente Architecture aan de Universiteit Hasselt.

Lies Praet, stafmedewerker Kwaliteitszorg verbonden aan de Cel Kwaliteitszorg van de VLUHR, trad op als projectbegeleider en secretaris.

Wegens ziekte kon mevrouw Rianne Makkink niet deelnemen aan het visitatiebezoek. De andere commissieleden hebben verzekerd dat haar aandachtspunten werden meegenomen tijdens het bezoek onder meer door te steunen op de vragen en opmerkingen die mevrouw Makkink had voorbereid.

Voor korte curricula vitae van de commissieleden wordt verwezen naar bijlage 1.

4 Werkwijze

Ter voorbereiding van de verkorte visitatie heeft de betrokken opleiding een zelfevaluatie-rapport opgesteld waarin de opnieuw te beoordelen onderwerpen werden besproken. Het zelfevaluatie-rapport werd op 15 december 2014 aan de Cel Kwaliteitszorg van de VLUHR overgemaakt, die het op haar beurt aan de commissieleden bezorgde. De visitatiecommissie kreeg aldus de gelegenheid deze informatie zorgvuldig te bestuderen en het bezoek grondig voor te bereiden.

Het bezoek van de visitatiecommissie vond plaats op 6 maart 2015. Tijdens het bezoek heeft de visitatiecommissie gesprekken gevoerd met de opleidings- en kwaliteitszorgverantwoordelijken, een representatieve groep van studenten en het onderwijzend personeel. Het bezoekschema is toegevoegd als bijlage 2.

Als laatste stap in het proces heeft de commissie, conform het visitatieprotocol 'Handleiding visitaties VLIR/VLHORA, Brussel, september 2008', haar bevindingen en conclusies omtrent de te beoordelen onderwerpen in voorliggend rapport vastgelegd. De opleiding werd hierbij in de gelegenheid gesteld om op het concept van het rapport te reageren.

HOOFDSTUK 2

Tabel met scores, onderwerpen en facetten

Verklaring van de scores op de facetten:

Excellent (E)	'best practice', kan (internationaal) als voorbeeld dienen voor andere opleidingen
Goed (G)	de kwaliteit stijgt uit boven de basiskwaliteit
Voldoende (V)	voldoet aan de basiseisen
Onvoldoende (O)	voldoet niet aan de minimumeisen
OK	voldoet aan de formele eisen

Verklaring van de scores op de onderwerpen:

- + voldoet minstens aan de minimum-eisen voor basiskwaliteit;
er is geen verdere schaalverdeling om verdere graden van excellentie aan te duiden.
- voldoet niet aan de minimum-eisen voor basiskwaliteit.

Het facet 'studieomvang' wordt gescoord met 'OK', indien de opleiding voldoet aan de decretale eisen m.b.t. de studieomvang, uitgedrukt in studiepunten.

De scores van onderwerpen en facetten die niet in vet zijn weergegeven, werden in 2012 reeds beoordeeld. Tenzij er expliciet een onderscheid gemaakt wordt, gelden alle scores zowel voor de academische bachelor- als voor de masteropleiding.

Architectuur	
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding	+
Facet 1.1. Niveau en oriëntatie	V
Facet 1.2. Domeinspecifieke eisen	V
Onderwerp 2: Programma	+
Facet 2.1. Relatie doelstelling en inhoud	V
Facet 2.2. Eisen professionele en academische gerichtheid	V
Facet 2.3. Samenhang van het programma	V
Facet 2.4. Studieomvang	OK
Facet 2.5. Studietijd	V
Facet 2.6. Afstemming vormgeving en inhoud	V
Facet 2.7. Beoordeling en toetsing	V
Facet 2.8. Masterproef	MA: G
Facet 2.9. Toelatingsvoorwaarden	V
Onderwerp 3: Inzet van personeel	+
Facet 3.1. Kwaliteit personeel	V
Facet 3.2. Eisen professionele en academische gerichtheid	G
Facet 3.3. Kwantiteit personeel	V
Onderwerp 4: Voorzieningen	+
Facet 4.1. Materiële verbeteringen	V
Facet 4.2. Studiebegeleiding	ABA: O MA: V
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg	+
Facet 5.1. Evaluatie resultaten	V
Facet 5.2. Maatregelen tot verbetering	G
Facet 5.3. Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	V
Onderwerp 6: Resultaten	+
Facet 6.1. Gerealiseerd niveau	G
Facet 6.2. Onderwijsrendement	V

DEEL 2

Opleidingsrapport:
Architectuur

UNIVERSITEIT ANTWERPEN

Architectuur

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITSZORG

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordeling 2012

In het visitatierapport 2012 kende de commissie de opleidingen een onvoldoende toe voor het facet 5.1. De commissie vroeg aandacht voor een professioneler beleid omtrent interne kwaliteitszorg.

Beoordeling hervisitatatie

De commissie beoordeelt de evaluatie resultaten van de opleidingen als **voldoende**.

Waar de vorige visitatiecommissie een tekort aan systematiek en methodiek vaststelde, constateert de commissie nu dat de opleidingen werk hebben gemaakt van een nieuw en **transparant kwaliteitszorgsysteem**. Uit de gesprekken heeft de commissie begrepen dat de integratie een geschikt momentum creëerde voor een aantal reorganisaties binnen de opleidingen Architectuur. Bovendien was er in de Universiteit Antwerpen reeds langer een cyclische kwaliteitszorg operationeel, waarop de opleidingen Architectuur konden voortbouwen. In samenwerking met de centrale diensten hebben de opleidingen ondertussen op opleidingsniveau een beleid opgestart met ruimte voor periodieke kwaliteitsevaluaties. Het valt de commissie op dat er ondertussen een heldere overlegstructuur is geïmplementeerd, die het mogelijk maakt de PDCA-cyclus op verschillende levels van het onderwijsproces te doorlopen en op te volgen. Eveneens worden verschillende tools en metingen benut om zicht te krijgen op de onderwijskwaliteit van de opleidingen Architectuur.

Een groot verschil ten opzichte van de vorige visitatie is de aanwezigheid van een nieuwe **stafdienst**, die de docenten structureel kan ondersteunen op het vlak van onder meer kwaliteitszorg, onderwijskundige professionalisering, trajectbegeleiding en internationalisering. Ook de intrede van twee overlegorganen, namelijk de opleidingsspecifieke **Onderwijscommissie Architectuur** (OWC AR) en de facultaire **Gel voor Innovatie en Kwaliteitszorg in het Onderwijs** (CIKO) is volgens de commissie een cruciale stap geweest in de hervorming van de opleidingen. De Onderwijscommissie Architectuur is verantwoordelijk voor het curriculum en de onderwijsprocessen. Uit de gesprekken begreep de commissie dat de onderwijscommissie werd opengesteld voor het hele docententeam. Ook de studenten zijn erin vertegenwoordigd. Het OWC AR komt maande-

lijks samen. De CIKO ondersteunt de opleidingen binnen de faculteit op het vlak van kwaliteitszorg en onderwijsinnovatie en staat in voor de praktische organisatie en opvolging van de interne kwaliteitsevaluaties. In de CIKO is naast een vertegenwoordiging van docenten en studenten ook een stafmedewerker onderwijs actief die de brug garandeert met het centrale departement Onderwijs en zo het algemeen kwaliteitszorgbeleid van de universiteit overbrengt tot in de opleidingen. Daarnaast kan de faculteit via het Universitair Fonds voor Onderwijsontwikkeling rekenen op een UFOO-medewerker die samen met de opleidingen werkt rond een onderwijskundig speerpunt. Het speerpunt wordt door de faculteit in overleg met de onderwijscommissies bepaald binnen de krijtlijnen uitgezet door het centrale Departement Onderwijs, en uitgewerkt in een plan. Voor de faculteit Ontwerpwetenschappen en de opleidingen Architectuur is dat speerpunt momenteel toetsbeleid. Dankzij de ondersteuning van stafmedewerkers en dankzij de nieuwe overlegorganen is er nu mee ruimte voor dialoog en samenwerking, wat ook het draagvlak voor kwaliteitszorg stimuleert. Dat creëert volgens de commissie de juiste context om de onderwijskwaliteit te blijven meten en borgen.

Om die kwaliteit van het onderwijs te meten maken de opleidingen gebruik van een uitgebreid systeem van **evaluaties** van opleidingsonderdelen en -programma's. Alle opleidingsonderdelen in het programma worden om de vier jaar geëvalueerd aan de hand van vragenlijsten afgenomen bij studenten. De gehanteerde vragenlijst is ofwel een quickscan – een korte lijst die peilt naar welbepaalde aspecten van het onderwijs – ofwel de standaardvragenlijst – een uitgebreide en wetenschappelijk gevalideerde lijst voor de evaluatie van opleidingsonderdelen. Via de quickscans kan het onderwijs snel en gericht worden geëvalueerd, via de standaardvragenlijst wordt zowel het onderwijs als de docenten (met name ZAP) geëvalueerd. De eerste evaluatieronde met quickscans vond plaats in 2013-2014 in beide semesters, de eerste evaluaties met de standaardvragenlijst volgen in 2014-2015. Tussendoor vinden focusgroepgesprekken plaats om bij eventuele problemen kort op de bal te spelen. Daarnaast organiseren de opleidingen studietijdmetingen om de studeerbaarheid van het programma op te volgen. Daarbij stelden de opleidingen echter vast dat het tijdschrijven via een wekelijkse e-mail een te lage respons opleverde. Hoewel de studenten aangaven dat de studielast mits een goede planning haalbaar is, vindt de commissie het belangrijk om de vinger aan de pols te houden qua studielast, in het bijzonder voor een tijdsintensieve ontwerpopleiding zoals Architectuur. Het is daarbij ook belangrijk om het evenwicht tussen ontwerpateliers en studeren voor de theoretische opleidingsonderdelen te bewaken. De opleidingen bevestigden dat en gaven tijdens de gesprekken met de commissie aan dat ze aan het eind van academiejaar 2014-2015 een paarsgewijze tijdmeting tussen opleidingsonderdelen plannen. De commissie steunt die intentie. Tot dusver bespreken de opleidingen de studielast ook in de focusgesprekken met studenten. Focusgesprekken worden jaarlijks georganiseerd op basis van een random steekproef van twaalf studenten. Studenten appreciëren dat er nu ruimte is voor reflectie en communicatie. Ze voelen zich meer gehoord. De commissie waardeert dat en heeft vastgesteld dat de opleidingen de focusgesprekken als een waardevolle informatiebron beschouwen. De commissie vraagt tegelijk om het gewicht van de input uit focusgesprekken te bewaken, aangezien slechts een beperkte selectie van studenten deelneemt.

De commissie maakt daarnaast de kanttekening dat de focus nu sterk ligt op kwaliteitsborging en de **remediëring** van problemen die gesignaleerd worden via studentenbevragingen en programmaevaluaties. De opleidingen zouden ook andere betrokkenen bij het onderwijsproces meer kunnen bevragen. De commissie raadt de opleidingen aan eveneens om hun interne kwaliteitszorg meer proactief te gaan vormgeven, door – naast kwaliteitsborging – meer te gaan investeren in enerzijds onderwijsinnovatie en anderzijds een gericht professionaliseringsbeleid voor het personeel. Ook dergelijke aspecten maken volgens de commissie deel uit van een degelijke en breed gepercipieerde interne kwaliteitszorg. Ze begrijpt echter dat de opleidingen de afgelopen tijd veel veranderingen hebben doorgemaakt en dat daarbij in de eerste plaats het herstelplan centraal stond.

De commissie concludeert dat de opleidingen momenteel een efficiënt kwaliteitszorgsysteem hebben geïmplementeerd, dat reeds louterend heeft gewerkt. Ze raadt de opleidingen aan om de interne kwaliteitszorg ook een proactieve en innovatieve invulling te geven en met aandacht voor het onderwijsproces in haar breedheid.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordeling 2012

In het visitatierapport 2012 kende de commissie de opleidingen een onvoldoende toe voor het facet 5.2. De commissie vroeg de opleiding om verbeteringspunten en streefdoelen te formuleren en vroeg aandacht voor het correct en tijdig opvolgen van aanbevelingen van vroegere visitaties.

Beoordeling hervisitatatie

De commissie beoordeelt de maatregelen tot verbetering van de opleidingen als **goed**.

Het is duidelijk dat de opleidingen sinds de vorige visitatie in actie zijn geschoten en **aanzienlijke vooruitgang** hebben geboekt. Op basis van de documenten en de gesprekken heeft de commissie geconstateerd dat de nieuwe interne kwaliteitszorgdynamiek ook geleid heeft tot het ontplooiën en uitvoeren van een herstelplan binnen de opleidingen. In het kader van deze hervisitatatie werd bovendien een specifieke taskforce opgericht die het verbeterplan opvolgde. In de taskforce werden zowel docenten als studenten betrokken.

In het **herstelplan** hebben de bachelor- en masteropleiding Architectuur vier actiepunten vooropgesteld: de oprichting van de CIKO, de implementatie van een nieuw programma, de periodieke evaluatie van dat nieuwe programma en ten slotte de systematische bijsturing van het programma aan de hand van een tijdsplaatje. Deze actiepunten zijn verder uitgeschreven in doelstellingen, verbeteracties, een timing en een aangewezen verantwoordelijke. De commissie vindt dat positief, maar is ook van mening dat de opleiding in haar verbeterplannen nog gedetailleerder kan zijn in het formuleren van concrete acties. Bij het lezen van het zelfevaluatie-rapport kreeg de commissie niet steeds een helder zicht op de concrete verbetermaatregelen. Tijdens het visitatiebezoek werd dit duidelijker dankzij de aangereikte voorbeelden in de gesprekken.

De commissie waardeert dat de aangeduide tekorten uit het vorige visitatierapport zijn aangepakt en reeds tot **resultaten** leiden. Dat is enkel mogelijk dankzij de samenwerking tussen het centrale, facultaire en opleidingsniveau. Met name de samenwerking tussen het **OWC**, de **CIKO** en de **UFOO**-projecten gebeurt vanuit een gedragen onderwijsvisie en vormt een positief punt. De nieuwe overlegstructuur is functioneel en werd door alle gesprekspartners tijdens de visitatie sterk gewaardeerd. De commissie stelt vast dat het eerste actiepunt uit het herstelplan daarmee op een succesvolle manier tot uitvoer is gebracht. De betrokken stafmedewerkers bieden een actieve ondersteuning aan de docenten en studenten en houden maximaal rekening met de opleidingsspecifieke noden. Tegelijk maakt de OWC Architectuur over de 4 universiteitsbreed geformuleerde doelstellingen: nexus onderzoek en onderwijs, competentiegericht onderwijs, studentgecentreerd en activerend onderwijs, internationalisering. Die doelstellingen zijn vertaald in 7 actielijnen, waarmee elke opleiding aan de universiteit aan de slag dient te gaan.

De opleidingen hebben ervoor gekozen om samen met de hervorming van de interne kwaliteitszorg ook een **programmaherziening** door te voeren, als tweede actiepunt. Het nieuwe programma werd ingevoerd in 2013-2014: er zijn nog geen studenten die het volledige programma doorlopen hebben. Uit de gesprekken met de docenten heeft de commissie begrepen dat de wijzigingen vlot verlopen zijn. In lijn met de universitaire actielijnen lag de focus bij de hervorming op de competentiegerichtheid. Ook werd er binnen de opleidingen Architectuur al duidelijk werk ge-

maakt van het toetsbeleid en de benchmark van de masterproef. Aangezien het toetsbeleid een zwak punt was in de vorige visitatie, hebben de opleidingen daarvoor de actieve ondersteuning gekregen van een UFOO-medewerker. De commissie heeft begrepen dat de UFOO-medewerker bijvoorbeeld voor de evaluatie van ontwerpgerichte vakken een systeem met rubrieken heeft ontwikkeld dat strookt met de verwachtingen en noden van de docenten. Ze vindt het erg positief dat dergelijke instrumenten afgestemd worden op de specificiteit van de opleiding. De commissie apprecieert ook dat op die manier de docenten ook meer een gezamenlijke onderwijsvisie ontwikkelen. De commissie zag eveneens dat de internationalisering van de opleidingen hernieuwde aandacht kreeg en in de toekomst dankzij het Actieplan Internationalisering verder uitgebouwd zal worden. Ook daar werd een extra medewerker Internationalisering aangesteld. Uit de gesprekken begreep de commissie wel dat de infrastructuur aan uitbreiding toe is, om voldoende atelierruimte te kunnen bieden. Studenten en docenten deden een duidelijke oproep om daarin snel verandering te brengen. Zij geven aan dat de kwaliteitszorg op opleidingsniveau op dat punt geen antwoord kan bieden, aangezien beslissingen omtrent infrastructuur op universitair level bekeken moeten worden.

Het derde en vierde actiepunt uit het herstelplan, namelijk **evaluatie en bijsturing van het programma**, worden mogelijk gemaakt dankzij het operationele kwaliteitszorgsysteem met periodieke evaluaties (cf. facet 5.1). Het nieuwe programma zal zich echter nog verder moeten bestendigen en daarbij raadt de commissie de opleidingen aan om de onderwijskwaliteit van dichtbij te blijven monitoren en bijsturen. Door de geïntegreerde hervorming van de kwaliteitszorg en het onderwijsprogramma, zal het nieuwe kwaliteitszorgsysteem meteen haar functionaliteit kunnen tonen in de verdere voltooiing van de kwaliteitszorgcyclus.

De commissie vat samen dat de opleidingen op een goede manier gevolg geven aan de uitkomst van kwaliteitsevaluaties en dat zij de aanbevelingen van de vorige visitatie ter harte hebben genomen. Hoewel de commissie aanraadt de verdere bijsturing van het programma te blijven opvolgen, toont het herstelplan met een vernieuwd programma, de opstart van een efficiënte overlegstructuur en een interne kwaliteitszorgsystematiek nu reeds resultaat.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordeling 2012

In het visitatierapport 2012 kende de commissie de opleidingen een onvoldoende toe voor het facet 5.3. De commissie vroeg de opleiding om studenten te betrekken bij de kwaliteitsverbetering van de opleiding en raadde de opleiding aan om gestructureerd met het werkveld te overleggen inzake de kwaliteit en de finaliteit van de opleiding.

Beoordeling hervisitatie

De commissie beoordeelt de betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld voor deze opleidingen als **voldoende**.

De commissie heeft gemerkt dat de verschillende betrokkenen bij deze bachelor- en masteropleiding Architectuur met elkaar in dialoog zijn gegaan. De toegenomen participatie van docenten, studenten en werkveld en met name het formaliseren daarvan zijn stappen in de goede richting en bevorderen de onderlinge communicatie.

Wat betreft de betrokkenheid van **medewerkers**, zijn de nieuwe **overlegstructuren** een relevant gegeven. De docenten die actief zijn in de bachelor- en masteropleidingen, maken allemaal deel uit van de Onderwijscommissie Architectuur. Ook in de CIKO en in de taskforce participeren steeds enkele docenten. Zoals reeds werd aangehaald, zorgt dergelijk overleg voor een groter

draagvlak en een nieuwe dynamiek binnen het docententeam. Uit de gesprekken met de docenten kwam naar voren dat de grote meerderheid momenteel de interne kwaliteitszorg als nuttig en relevant beschouwt, zolang het geen te formele administratie wordt. De commissie begreep ook dat het onderwijzend personeel nu op basis van de studentenevaluaties korte samenvattingen krijgt over de kwaliteit van de opleidingsonderdelen die zij doceren. De resultaten van studentenbevragingen worden eveneens meegenomen in de personeelsevaluaties.

De **studenten** zijn tevreden over de manier waarop ze inbreng hebben in de interne kwaliteitszorg. Er is een goede vertegenwoordiging in de verschillende overlegorganen, waardoor hun mening kan worden meegenomen in het opleidingsbeleid. Dat de studenten zich betrokken voelen bij de opleiding, komt ook tot uiting in de hoge aanwezigheid bij focusgesprekken, waarvoor studenten willekeurig aangeschreven worden. Sinds 2014 organiseert de opleiding ook een jaarlijks infomoment, waarop ze de studenten (en docenten) toelichting geeft over de verbeteracties in opvolging van de onderwijsbeoordelingen. Volgens de studenten heeft ook de informele receptie nadien een positief effect op de studentenopkomst, waardoor ook de minder geëngageerde studenten betrokken kunnen worden.

De opleidingen Architectuur hebben op verschillende manieren banden met het **werkveld**. Een aantal docenten neemt deel aan het OBO-overleg (Orde van Architecten, beroepsorganisaties, onderwijs). De opleidingen waren ook betrokken bij de oprichting van het architectuurplatform vPad en van de Vlaamse architectuur academie (VAA). Dat laatste gebeurde in nauwe samenwerking met de andere opleidingen Architectuur in Vlaanderen. De commissie heeft daarnaast begrepen dat mensen uit het werkveld ook ingeschakeld worden als juryleden bij de beoordeling van masterproeven. Vertegenwoordigers uit het werkveld worden voortaan twee keer per jaar uitgenodigd voor de **klankbordgroep**. In oktober 2014 vond een eerste bijeenkomst plaats, waarin de programmahervorming werd toegelicht. Op dat moment was het nieuwe programma reeds van start gegaan. De commissie moedigt de interactie met de werkveldvertegenwoordigers aan en is van mening dat hun input in de toekomst nog meer benut kan worden, ook in de voorbereidende fasen van eventuele curriculumherzieningen. De commissie is wel tevreden over de breed gedefinieerde klankbordgroep: de opleiding betreft externe partners uit verschillende sectoren. Niet enkel de architectenbureaus, maar ook betrokken overheidsinstanties, het Vlaams Architectuurinstituut (VAI), de academische wereld en de culturele sector kunnen op die manier hun visie geven op de maatschappelijke verwachtingen ten opzichte van de opleiding Architectuur. In de klankbordgroep zitten ook enkele alumni.

De commissie betreurt het echter dat een uitgebouwde samenwerking met alumni Architectuur ontbreekt en noemt dat een aandachtspunt. Onder andere in het kader van de recente curriculumhervorming is ook de input van alumni erg belangrijk. De commissie heeft echter begrepen dat de aloude alumniwerking 'Henry van de Velde-netwerk' nog steeds bestaat, maar reeds verschillende jaren non-actief is. Er zijn initiatieven geweest vanuit de opleidingen Architectuur om die alumniwerking terug nieuw leven in te blazen, maar voorlopig zonder succes. De opleidingen geven aan dat zij daarvoor een nieuwe poging zullen moeten ondernemen. Voor deze recent geïntegreerde opleidingen Architectuur geldt ook dat de afgestudeerden zich nog alumnus voelen van de Artesis Hogeschool Antwerpen, eerder dan van de Universiteit Antwerpen. Vanuit de universiteit worden er wel al contactgegevens verzameld van alle alumni. Bijkomende inspanningen op opleidingsniveau zijn aangewezen.

De commissie concludeert dat er momenteel een open beleid heerst in deze opleidingen. Tussen de verschillende docenten binnen de opleidingen is er een geformaliseerde en constructieve overlegcultuur tot stand gekomen. Studenten worden vertegenwoordigd in de verschillende raden. Het werkveld kan participeren via de klankbordgroep. Enkel alumni dienen nog meer en actiever betrokken te worden bij het programma en de kwaliteitszorg van de opleiding.

Conclusie bij onderwerp 5: **Interne kwaliteitszorg**

Gegeven de positieve scores die aan facetten 5.1, 5.2 en 5.3 worden toegekend en de aangehaalde motiveringen bij de herbeoordeling besluit de commissie op onderwerpsniveau tot een positief oordeel voor de opleidingen.

INTEGRAAL OORDEEL VAN DE COMMISSIE

Gegeven de bovenstaande positieve score die bij de herbeoordeling aan onderwerp 5 werd toegekend, en overwegende de positieve scores die in het rapport uit 2012 werden toegekend, besluit de commissie dat er binnen de opleidingen **voldoende** generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn en heeft zij aldus een positief eindoordeel over de bachelor- en masteropleiding Architectuur aan de Universiteit Antwerpen.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

Personalia van de leden van de visitatiecommissie

Marie Frioni

Marie Frioni (1992) behaalde in 2013 haar bachelor of Science in Architecture aan de Provinciale Hogeschool Limburg. Momenteel volgt zij de masteropleiding Architectuur aan de Universiteit Hasselt. Zij zit in het tweede opleidingsjaar. Zij heeft reeds ervaring met onderzoek en ontwerp dankzij verschillende projecten omtrent herbestemming van kerkgebouwen. Ook heeft ze meegewerkt aan exposities vanuit Twin Design Research Studios op BoDW Hongkong en de Biënnale Shenshen (2013-2014). Ze won in 2014 de Lambrechts Design Award.

Rianne Makkink

Rianne Makkink (1964) studeerde architectuur aan de Technische Universiteit Delft, waarna zij het bureau Max. 1 voor stedenbouw en -architectuur leidde. In 2002 richt Makkink met collega-architect Herman Verkerk de Stichting Sloom op om hiermee activiteiten te initiëren die pleiten voor de herwaardering van traagheid. In hetzelfde jaar start ze met Jurgen Bey ontwerp bureau Studio Makkink & Bey. Rianne Makkink gaf advies in verschillende commissies, werkte als redacteur van tijdschriften op het gebied van design, architectuur en stedenbouw en was mentor aan verschillende hogescholen en universiteiten. Zij geeft lezingen in zowel binnen als buitenland. Momenteel is zij professor aan de Universiteit Gent, faculteit Ingenieurswetenschappen en Architectuur en geeft zij les aan de masteropleiding Social Design van de Design Academy in Eindhoven.

Tammy Schellens

Tammy Schellens (1969) is doctor in de pedagogische wetenschappen en is verbonden als professor aan de vakgroep onderwijskunde van de Universiteit Gent. Zij heeft een onderwijsopdracht voor de opleidingsonderdelen Didactische werkvormen (derde bachelorjaar) en Onderwijstechnologie (eerste masterjaar); zij is ook verantwoordelijk voor een aantal vakken in de specifieke lerarenopleiding (vakdidactiek psychologie, vakdidactiek psychologie en pedagogische wetenschappen en didactiek gedrags- en maatschappijwetenschappen). Haar onderzoek richt zich op het gebruik van innoverende didactische werkvormen, onderwijstechnologie en de effecten van computerondersteund samenwerkend leren (CSCL) en de randvoorwaarden die de positieve impact ondersteunen.

Jan Westra

Jan Westra (1947) studeerde in 1971 af in de bouwkunde aan de TH in Delft. Na zijn militaire dienst bij de Luchtmacht als hoofd Gebouwen, Werken en Terreinen trad hij in dienst van de TH in Eindhoven als medewerker bij Bouwproductie Technologie. Zijn speurtocht naar bijzondere bouwwijzen voerde naar de University of Oregon waar hij sinds 1985 regelmatig als visiting professor actief is geweest. In 1996 werd hij benoemd tot hoogleraar architectonisch ontwerpen aan de Technische Universiteit Eindhoven. Van 2002 tot 2011 was hij decaan van de faculteit Bouwkunde. In internationaal verband was hij betrokken bij het Europese project Atelier Intensive met de universiteiten van Venetië, Karlsruhe, Luik, Parijs en Madrid. Hij was visiting critic voor de universiteit van Pretoria als lid van de jaarlijkse Grand Jury. Hij doceerde aan universiteiten in Eugene, Stuttgart, Brussel en Seattle en aan de Academies van Bouwkunst in Amsterdam, Rotterdam en Tilburg. In verschillende overlegstructuren en werkgroepen pleitte hij voor een heroriëntering op de beroepspraktijk in relatie tot het onderwijs, onder andere als voorzitter van de programmacommissie Post Master Instituut voor Architectuur (PMiA) en als lid van het Bestuur van het Post Academisch Onderwijs (PAO).

BIJLAGE 2

Bezoekschema

6 maart 2015

9u00	aankomst commissie en inzage ter beschikking gestelde documenten
11u00	gesprek met opleidingsverantwoordelijke(n) en kwaliteitszorgverantwoordelijke(n)
12u00	representatieve groep studenten
13u00	middagmaal, intern beraad en inzage documenten
14u00	onderwijzend personeel en onderwijsondersteuners
15u30	intern overleg
15u45	opleidingsverantwoordelijken
16u15	intern beraad
18u00	mondelijke rapportering
